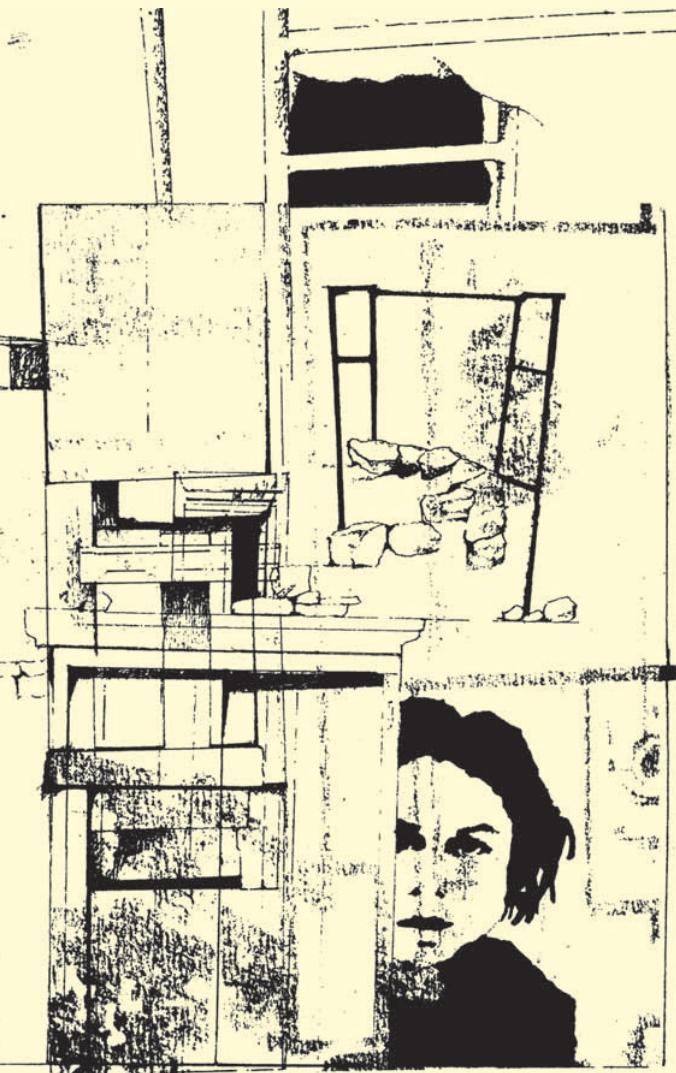
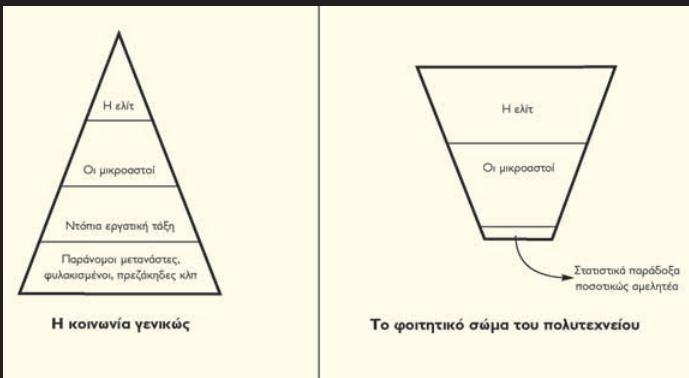

Πρόχειρος ταξικός και πολιτισμικός χάρτης του ΕΜΠ

Μια ιστορία του
Αυτοδιαχειριζόμενου
Στεκιού Πολυτεχνείου
(1996 - 1998)

Πυραμίδες

Αυτό το σχήμα θα μπορούσε να αναφέρεται σε οποιαδήποτε σχολή της ελίτ. Στην πραγματικότητα βέβαια, η κατάσταση για την οποία μιλάμε είναι πολύ πιο περίπλοκη και το σχήμα σίγουρα δεν απεικονίζει την άποψή μας για τις κοινωνικές τάξεις. Όπως κάθε σχηματική απλοποίηση όμως, βοηθάει στην κατανόηση του κειμένου (κάτι τέτοιες μαλακίες μάς μαθαίνανε στο Πολυτεχνείο και είδατε τι έχουμε πάθει...)

Εισαγωγή

(του περιοδικού *antifa*, γραμμένη τον Ιανουάριο του 2012)

Τα κείμενα που δημοσιεύσαμε μέχρι εδώ υπό τον γενικό τίτλο “Μία Ιστορία του Αυτοδιαχειριζόμενου Στεκιού Πολυτεχνείου (1996 - 1998)”, εμφανίστηκαν τυπωμένα για πρώτη φορά το 2005 στα τεύχη 4 και 5 του περιοδικού *Antif*. Η εξιστόρηση έχει να κάνει με το πώς ορισμένοι φοιτητές του Πολυτεχνείου οργανώθηκαν και κατόρθωσαν να υπάρξουν πολιτικά έχων από τον φοιτητικό συνδικαλισμό στη μέση προς τα τέλη της δεκαετίας του '90.

Οραία ως εδώ. Το κακό με όλα αυτά είναι ότι εδώ η δημοσιευμένη εξιστόρηση των περιπτειών τους, μάς τελείωσε! Στη μέση της δημοσίευσης, το περιοδικό *Antif* αποφάσισε ότι είχε καλύτερα πράγματα να κάνει και η ιστορία έμεινε στη μέση. Γνωρίζαμε αυτό το προβλημάτικι και σκοπεύαμε να συνεχίσουμε εμείς την εξιστόρηση από εκεί που είχε σταματήσει, αφού όσο να 'ναι, όλο και κάτι ξέρουμε για το θέμα. Εν τω μεταξύ όμως, η τύχη μάς χαμογέλασε. Καθώς καθαρίζαμε παλιά χαρτούρα, πέσαμε πάνω σε αδημοσίευτα κείμενα εκείνης της περιόδου που προορίζονταν να αποτελέσουν κομμάτια της ιστορίας του Στεκιού. Βέβαια, ετούτα τα νέα ντοκουμέντα που είδαν το φως από ένα καπρίτσιο της μοίρας, δεν βρίσκονται ακριβώς σε δημοσιεύσιμη κατάσταση. Είναι εξαιρετικά μακροσκελή, έχουν δομή ακόμη πιο παράξενη από τα δημοσιευμένα και παλατάρουν ακόμη περισσότερο ανάμεσα στο πρώτο ενικό και το τρίτο πληθυντικό. Ευτυχώς όμως, τα προβλήματά τους δεν είναι ανυπέρβλητα. Επιδοθήκαμε σε εκτεταμένο κόψε - ράψε, συζητήσαμε με τον εαυτό μας και σε αυτό το τεύχος σάς παρουσιάζουμε την τέταρτη συνέχεια της Ιστορίας του Αυτοδιαχειριζόμενου Στεκιού Πολυτεχνείου! Ελπίζουμε μόνο να μην τα έχουμε κάνει εντελώς μπάχαλο...

Κεφάλαιο 4:

Το πεδίο των αντιθέσεων: Πρόχειρος ταξικός και πολιτισμικός χάρτης του ΕΜΠ, 1997. (Άδημοσίευτο, γραμμένο το 2005)

Μέχρι στιγμής περιγράψαμε τη γέννηση του αυτοδιαχειριζόμενου στεκιού πολυτεχνείου στα μέσα της δεκαετίας του '90 και μαζί τους τρόπους με τους οποίους ανοίχαμε δυο στέκια και κάψαμε το ένα, τους τρόπους με τους οποίους υπερασπιστήκαμε αποτυχημένα το άσυλο σε καιρούς που δεν ήταν και στα καλύτερά του και τους τρόπους με τους οποίους, γιασουρτώντας παπάδες, αρχίσαμε να έχουμε κάποιες ελπίδες συγκρότησης ως πολιτικό υποκείμενο.

Πράγματι, στους μήνες που ακολούθησαν τα όσα εξιστορήσαμε ως εδώ, το Αυτοδιαχειριζόμενο Στέκι Πολυτεχνείου συστάθηκε και λειτούργησε στην πολυτεχνείουπόλη του Ζωγράφου. Και παρά τον ειρωνικό τόνο που χρησιμοποιήσαμε μέχρι τώρα για να περιγράψουμε τις περιπέτειες των μελών του, πρέπει να το ξεκαθαρίσουμε: εκτός από τις αστείες του όψεις, το Αυτοδιαχειριζόμενο Στέκι Πολυτεχνείου ήταν μία από τις ελάχιστες προσπάθειες αυτόνομης οργάνωσης φοιτητών στη δεκαετία του '90. Η σύντομη ζωή του ήταν μια περίοδος εντοπισμού και αυτόνομης πραγμάτευσης ζητημάτων έξω από τις συνδικαλιστικές περιπέτειες της αριστεράς και τους τυφλοσούρτες του αντεξουσιαστικού χώρου, μια προσπάθεια να πάψουμε να είμαστε ουρά στα λόγια και τα έργα, η οποία ορισμένες λίγες φορές στέφθηκε από επιτυχία και ακόμη περισσότερες από διδακτική αποτυχία. Γι' αυτό και θεωρούμε την ιστορία άξια να ειπωθεί.

Εν τω μεταξύ όμως, ελάχιστα έχουμε αναφέρει για τις γενικές συνθήκες εντός των οποίων συνέβαιναν όλα αυτά. Οι ήρωες της αφήγησης (εμείς δηλαδή) μοιάζουν να προέκυψαν από το πουθενά και να οδεύουν στο πουθενά μέσα σε ένα ακαθόριστο κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο. Αν και η λεπτομερής περιγραφή αυτού του πλαισίου θα μας έβγαζε εκτός θέματος, προτού συνεχίσουμε την εξιστόρηση, θεωρούμε απαραίτητο να προσπαθήσουμε να περιγράψουμε εν συντομίᾳ την γενική κοινωνική κατάσταση της εποχής και μαζί την κοινωνική κατάσταση του ιδρύματος εντός του οποίου διαδραματίζονται τα όσα αφηγούμαστε. Είναι το χωράφι όπου φύτρωσαν οι πρωταγωνίστες μας. Και ως γνωστόν, ότι φυτρώνει έχει τους λόγους του.

I. Τα γενικά δεδομένα

Βρισκόμαστε λοιπόν στην Άνοιξη του σωτήριου έτους 1997. Ο ρατσισμός ήταν σαπίλα κοινωνική και έκδηλη, πεταμένη κάτω από κάθε πέτρα, θρονιασμένη σε κάθε κάθισμα καφενείου και λεωφορείου, αραγμένη σε κάθε μικροαστικό σαλόνι. Οι δολοφονίες μεταναστών από νοικοκυραίους ήταν περίπου καθημερινό φαινόμενο κι όλοκληρα χωριά έτρεχαν να υπερασπίσουν τους δολοφόνους στο δικαστήριο. Τα φασιστικά συλλαλητήρια “για τη Μακεδονία” ήταν φρέσκα στις μνήμες όλων. Η “ελληνοσερβική φιλία” ήταν στο φορτε της ή λίγο μετά από το φόρτε της και οι Έλληνες δήλωναν την υποστήριξή τους στον Μιλόσεβιτς με μεγαλύτερη ευκολία και από αυτήν που κάνουν τον σταυρό τους. Η πρόσφατη ελληνοτουρκική παρά τρίχα σύρραξη είχε εξάψει τον ούτως ή άλλως διάχυτο αντιτουρκισμό σε σημεία κανονικής και μοβόρας παράνοιας. Η υποταγή στα καταναλωτικά φετίχ και τις αυτοικικές γοητείες της καριέρας είχε φτάσει στο απόλυτο ζενίθ. Μέσα σ' όλα αυτά, ο πατριωτισμός έτρεχε πηκτός και μαύρος από κάθε μπατζάκι, σε σημείο να μην μπορείς να κάνεις ένα μοίρασμα στο δρόμο χωρίς να συναντήσεις κάποιον με ραφτό σημαιάκι και να παίξεις τις σφαλιάρες σου, να κατηγορείσαι για ανθέλληνας με την παραμικρή ευκαιρία, λες και σ' ένοιαζε, και τα λοιπά και τα λοιπά.

Αυτό το διάχυτο πολεμικό πατριωτικό κλίμα πολύ λίγα περιθώρια άφηνε, τουλάχιστον σε όποιον διατηρούσε λίγο μυαλό στο κεφάλι του, να νομίζει ότι όλοι γύρω του είναι “παραπλανημένοι” από τα μμε, το κράτος, τους μπάτσους την εκκλησία κλπ. Όχι δα! Ο χαρακτηρισμός του “παραπλανημένου” καθόλου δεν ταίριαζε στους γύρω μας.

Ο γιος του μετανάστη στη Γερμανία
(η μνήμη του Πάνου)

Όπως είπαμε, υπάρχουν "εξαιρετικές περιστάσεις" υπό τις οποίες επιτρέπεται στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα να εισέρχονται στις σχολές της ελίτ. Για παράδειγμα, μόνιμη τέτοια εξαιρεση αποτελούν αυτοί που εισάγονται στο ίδρυμα μέσω των ειδικών εξετάσεων για ομογενείς. Το σκεπτικό τους είναι αρχικά σωτό: αφού παίρνουμε μπόνους, ας μπούμε στην "καλύτερη σχολή" που μπορούμε να βρούμε στο μηχανογραφικό. Αυτό που δεν ξέρουν είναι ότι "η σχολή" δεν είναι απλά ένα όνομα στο μηχανογραφικό, αλλά μια συγκεκριμένη ταξική θέση. Πολλές φορές με γονείς μετανάστες, πολλές φορές ολωσδιόλου ξένοι προς την ελληνική κοινωνία συνολικά, αυτοί οι με την πρώτη ματιά ευνοημένοι των πανελληνίων κατά κανόνα αποτυχαίνουν να προσαρμοστούν. Η αποτυχία τους είναι τόσο πιο κραυγαλέα όσο πιο ελίτιστηκη είναι η σχολή. Ένας τέτοιος συμφοιτητής και (σχεδόν) φίλος είχε τέτοια πορεία που την τελευταία φορά που ακούσαμε γι' αυτόν ήταν χρήστης ηρωίνης. Άλλα γι' αυτές τις όψεις της πολυτεχνειακής ζωής θα μιλήσουμε στην επόμενη ενότητα.

Ο γιος του γραμματέα του μελλοντικού πρωθυπουργού

Θα θέλαμε να ξεκαθαρίσουμε το πράγμα με την ταξική σύνθεση περισσότερο: μια ματιά στα αμφιθέατρα του ιδρύματος κατά τη διάρκεια της περιόδου για την οποία μιλάμε θα μάς έδειχνε ότι ο ιθύνων νους της φοιτητικής παράταξης του Συνασπισμού λεγόταν Αλέξης Τσίπρας και ήταν φοιτητής στο τμήμα Πολιτικών Μηχανικών. Σε άλλες σχολές θα βρίσκαμε τον Χρήστο Σταϊκούρα, γιο του "γενικού γραμματέα" του Κώστα Καραμανλή junior και σήμερα υπεύθυνο οικονομικής πολιτικής της Νέας Δημοκρατίας. Μαζί τους θα εντοπίζαμε δια γυμνού οφθαλμού πλήθος γόνων καλών οικογενειών οι οποίοι τώρα που μιλάμε έχουν βαλθεί από διάφορα λιγότερο προβεβλημένα πόστα να φτιάχνουν μια νέα Ελλάδα. Όσο για τη φωτό: είναι τραβηγμένη στις 25/10/2011. Ο δόκτωρ Χρήστος Σταϊκούρας (MSc, MBA, PhD) έχει επιτύχει εξαιρέτο πλασάρισμα καθώς ο Αντώνης Σαμαράς υποδέχεται τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος κύριο Βίλφριντ Μαρτένς. Το ύφος είναι ανάλογο της επιτυχίας και καθιστά πρόδηλα τα βασικά προσόντα του ανδρός ακόμη και σε όσους δεν είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν.

Παραήταν σίγουροι για τον εαυτό τους, παραήταν αποφασισμένοι να υπερασπίστούν το έθνος, παραήταν χαρούμενοι με τις αγορές τους, παραήταν ικανοποιημένοι από τους ξένους εργάτες τους, παραήταν διατεθειμένοι να βιαιοπραγήσουν γιατί το φυλλάδιο που τους μοιράζεις, η αφίσα που κόλλαγες, αυτά που έλεγες, δεν τους άρεσαν. Αυτής της κοινωνίας και αυτής της ιστορικής στιγμής υπήρξαμε προϊόντα. Όχι μόνο αυτό όμως. Γιατί εκτός από όλα αυτά, βρεθήκαμε να υπάρχουμε ή καλύτερα να προσπαθούμε να επιβιώσουμε μέσα σε ένα ίδρυμα της ελίτ.

2. Γενική εικόνα του πολυτεχνειακού πληθυσμού

Ελεεινή κατάσταση πράγματι. Ας θυμηθούμε εδώ ότι μιλάμε για το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Το ΕΜΠ ήταν, είναι και θα είναι ένα ίδρυμα που απευθύνεται κατά κύριο λόγο στην ελίτ. Το ΕΜΠ έχει για αποστολή του να εκπαιδεύσει τους Έλληνες μηχανικούς, δηλαδή τους επαγγελματίες ενδιάμεσους μεταξύ επιστήμης και κεφαλαίου στον ελλαδικό χώρο.¹ Από το ΕΜΠ βγαίνουν εδώ και πάνω από εκατό χρόνια οι διαχειριστές της εργοστασιακής εργασίας, οι ειδικοί των πάσης φύσεως μηχανολογικών και θερμικών εγκαταστάσεων, οι σχεδιαστές των εργοστασίων, οι επιβλέποντες των γιαπιών και των ναυπηγείων, οι διευθυντές των ορυχείων, οι σχεδιαστές των αστικών κλουβιών και της καπιταλιστικής κυκλοφορίας, οι παρασκευαστές των δηλητηριωδών χημικών μιγμάτων που περνάνε για τρόφιμα, οι απόστολοι της πληροφορικής επανάστασης και της καπιταλιστικής επικοινωνίας, οι σχεδιαστές των εξεζητημένων κατοικιών και κτιρίων των αφεντικών, οι διανομείς της ενέργειας για καπιταλιστική χρήση και τώρα τελευταία, οι ειδικοί του νέου βιο-πληροφορικού καπιταλιστικού υποδείγματος, με λίγα λόγια οι επιστήμονες που προορίζονται για άμεσοι σχεδιαστές και διευθυντές των καπιταλιστικών κατέργων. Ζηλευτές θέσεις όλες αυτές, και δεδομένου του πόσο ζηλευτός στόχος ήταν -και είναι- το ίδρυμα για την ελληνική οικογένεια και τα προνομιούχα βλαστάρια της, δεν είναι καθόλου εκπληκτικό που η ταξική προέλευση της πλειοψηφίας των φοιτητών, ο ρόλος που επιζητούσαν για τον εαυτό τους, οι κοσμοθεωρίες τους και οι συμπεριφορές τους, δεν ήταν καν αντιπροσωπευτικές της πλειοψηφίας της ελληνικής κοινωνίας που συναντούσαμε όταν μοιράζαμε αντεθνικά φυλλάδια στους δρόμους της πόλης. Δεν θα ήταν υπερβολικό να πούμε ότι η πλειοψηφία των φοιτητών του ΕΜΠ, τουλάχιστον στο ιδεολογικό πεδίο, ήταν ένα σκαλί πιο κανίβαλοι από τους υπόλοιπους κανίβαλους που έκαναν ετούτη την όμορφη χώρα αυτό που ήταν τότε. Όσο για τους καθηγητές του ΕΜΠ, τα εκπαιδευμένα σκυλιά που φυλάνε τις βίλες των αφεντικών είναι πιο συναισθηματικά, δείχνουν περισσότερο έλεγχος όταν βρίσκονται σε θέση ισχύος και τοποθετούνται πολιτικά αριστερότερα απ' ότι η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των βρωμερών καθαρμάτων.

3. Το ταξικό ζήτημα

Αυτή η φοιτητοκαθηγητική πλειοψηφία αλώνιζε χωρίς σοβαρό αντίπαλο και εκφραζόταν μέσα στα αμφιθέατρα και τις παραδόσεις, στις εξετάσεις, στη διανομή των βιβλίων και στις γενικές συνελεύσεις των φοιτητών παρόλ' αυτά όμως, είχε κι ένα καλό να προσφέρει. Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, ακριβώς λόγω του διά-

χιτου και επίμονου κανιβαλισμού της πλειοψηφίας των φοιτητών και των διασκόντων του, ήταν και παραδοσιακή μήτρα του εξτρεμισμού του φοιτητικού χώρου. Προσπαθώντας να εξηγήσουμε αυτό το όχι και τόσο παράδοξο γεγονός, θα πρέπει να ξεκινήσουμε από το γεγονός ότι όσο πραγματικός και υλικός ήταν ο ασφυκτικός χαρακτήρας του ιδρύματος, όσο πραγματικό ήταν ότι αυτή η ασφυξία δημιουργήθηκε από τα υποκείμενα που κινούνταν εκεί, άλλο τόσο πραγματικότητα ήταν ότι υπήρχαν πολλοί που, πολύ απλά, δεν χωρούσαν.

Είναι σημαντικό να καταλάβουμε εδώ ότι το πολυτεχνείο ήταν -και κατά πάσα πιθανότητα ακόμη είναι- ένας τόπος που προσδιορίζεται πρώτα και κύρια από τους ταξικούς διαχωρισμούς. Όσο σφικτά προσδιορισμένο και αν ήταν το ποιος περνούσε και ποιος κοβόταν από το ταξικό κόσκινο που λέγεται "πανελλήνιες εξετάσεις", πάντα υπήρχαν και υπάρχουν αυτοί που, έστω και κατά λάθος, περνάνε και από τις πιο ψιλές τρύπες. Έτσι, το ΕΜΠ είναι το ίδρυμα όπου θεωρητικά μπορούσε να δεις τον γιο του υπουργού να παρακολουθεί μάθημα στο ίδιο αμφιθέατρο με την κόρη του οικοδόμου απ' το Αιγάλεω, να παρακαλέι τους ίδιους καθηγητές (λάθος: οι γιοι των υπουργών δεν παρακαλάνε) και να διαβάζει τα ίδια βιβλία.

Στην πράξη βέβαια, η ελίτ εκπροσωπούνταν στις τάξεις των φοιτητών του ΕΜΠ σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι στην υπόλοιπη κοινωνία: στο ΕΜΠ "η κόρη του οικοδόμου" είναι στατιστικό παράδοξο που δεν αξίζει καν σκολιασμό. Στην πραγματικότητα η ταξική πυραμίδα των φοιτητών του ΕΜΠ είναι αντεστραμμένη και κολοβή. Το μεγάλο πλάτος είναι ψηλά, εκεί όπου φιλοξενούνται τα παιδιά της αστικής τάξης, οι γιοι και οι κόρες των πολιτικών ταγών και οι προερχόμενοι από τη "μεσαία τάξη" με την έννοια που έχει ο όρος στη Μεγάλη Βρετανία. Κάτω από αυτούς, και καθώς η πυραμίδα στενεύει, βρίσκονται οι γόνοι των μικροαστών -παιδιά δημοσίων υπαλλήλων, εργολάβων, καθηγητών της μέσης εκπαίδευσης, μικρομεσαίων στελεχών του ιδιωτικού τομέα, μαγαζατώρων και γενικώς της εργατικής αριστοκρατίας. Και πιο κάτω... πιο κάτω δεν έχει! Η πυραμίδα του φοιτητικού σώματος του ΕΜΠ είναι "κόλουρη" που θα λέγανε και στη γεωμετρία. Η εργατική τάξη στην πράξη απουσιάζει: με ελάχιστες, και όταν λέμε ελάχιστες εννοούμε ελάχιστες, εξαιρέσεις.

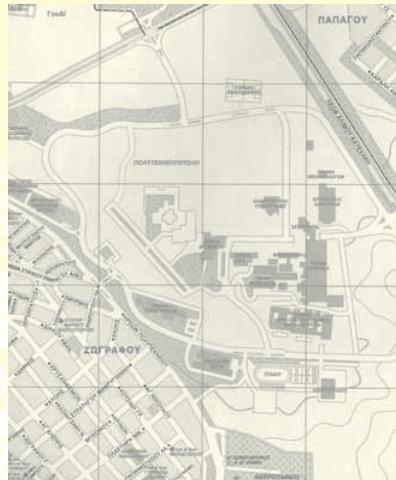
Οι εφαρμογές αυτής της κατάστασης είναι άμεσες και υλικές. Για παράδειγμα, το "σοκ του πρώτου έτους" είναι γνωστό σε όποιον έχει περάσει στο πανεπιστήμιο. Είναι η -ανομολόγητη τις περισσότερες φορές- αίσθηση που καταλαμβάνει τους νεοεισαχθέντες και κωδικοποιείται στην αλυσίδα "δεν ανήκω εδώ - δεν μου ταιριάζει αυτή η σχολή - είναι όλοι μαλάκες - θέλω τους φίλους μου από το σχολείο - και τέλος θέλω τη μαμά μου". Οι περισσότεροι αποδίδουν αυτό το σοκ απλά στην "αλλαγή περιβάλλοντος". Στην περίπτωση του πολυτεχνείου όμως, εν αγνοία των πρωτοετών φοιτητών, το σοκ προέρχεται κατά βάση από την επαφή με την μοναδική ταξική σύνθεση του φοιτητικού σώματος. Η πληθυσμιακή κυριαρχία των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων στο ΕΜΠ φτιάχνει μια ταξική σύνθεση που ίσως δεν απαντάται πουθενά αλλού στην ελληνική κοινωνία εκτός από τον Διόνυσο και την Εκάλη. Τα αποτελέσματα είναι συνταρακτικά. Ο κατώτερης κοινωνικής προέλευσης φοιτητής έρχεται σε άμεση και αναγκαστική επαφή για πρώ-

Οι μηχανικοί πάνε φαντάροι

Είναι χαρακτηριστικό του είδους της δικτύωσης που απολαμβάνουν οι φοιτητές του ιδρύματος και πρέπει να αναφερθεί: από τους πολιούς μας συμφοιτητές για τους οποίους μπορούμε να πούμε ότι γνωρίζουμε σχετικά, όλοι πήγαν φαντάροι. Από αυτούς που πήγαν φαντάροι, τουλάχιστον δέκα είχαν τη χαρά να συναντηθούν και κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής τους θητείας. Και πού συναντήθηκαν; Στο στρατόπεδο της αεροπορίας στο Τατό! Όπου πήγαιναν κάθε πρωί, έχοντας κοιμηθεί στα σπίτια τους...

Χάρτης του ΕΜΠ (όχι ο ταξικός, ο άλλος)

Το φύλλο νούμερο 128 του χάρτη της Αθήνας μπορεί να μας δώσει να καταλάβουμε την πολεοδομική όψη των “ταξικών φραγμών στην εκπαίδευση” (όχι αυτών που λένε οι αριστεροί, αυτών που λέμε εμείς). Οι πολλαπλοί τόποι των μαθημάτων απέχουν τουλάχιστον μία ώρα από τα δυτικά προάστια και μισή ώρα με τα πόδια από την στάση του λεωφορείου. Επίσης απέχουν ένα τεταρτάκι ο ένας από τον άλλο. Το τελευταίο αποκτά δραματική σημασία μόλις ο φοιτητής ανακαλύπτει ότι το πρόγραμμα διδασκαλίας συνήθως απαιτεί διαρκή μετακίνηση στους ατελείωτους δρόμους της πολυτεχνειούπολης κατά τη διάρκεια της ημέρας.

τη φορά στη ζωή του με τα παιδιά των αφεντικών των γονιών του. Είναι ένα περιβάλλον που για τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα αναδίδει ψυχορότητα, ακατανόητες πολιτισμικές διαλέκτους και σξιακά συστήματα, ένα περιβάλλον που εμπνέει διάχυτα αισθήματα κατωτερότητας και τελικά ένα περιβάλλον όπου η ταπεινή ταξική προέλευση (ακόμη και αυτή του γόνου δημόσιων υπαλλήλων) οδηγεί στην περιθωριοποίηση, στον ανελέτο -ταξικής χροιάς- ρατσισμό, και πάει λέγοντας.

Φυσικά ο ταξικός ρατσισμός δεν έχει μοναχά πολιτισμικές όψεις. Για παράδειγμα, οι πολεοδομικές όψεις του πράγματος είναι επίσης γνωστές. Ο φοιτητής του οποίου η οικονομική επιφάνεια φτάνει μέχρι το ιδιόκτητο μεταφορικό μέσο, βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να καβατζώνει τα δύο χιλιόμετρα που χωρίζουν τον δρόμο από το αμφιθέατρο της πολυτεχνειούπολης του Ζωγράφου, σε λιγότερο από ένα λεπτό. Οι υπόλοιποι χρειάζονται μισή ωρίτσα περπάτημα υπό βροχήν. Με παρόμοιο τρόπο, η πολυτεχνειούπολη είναι τοποθετημένη στου Ζωγράφου, πράγμα που σημαίνει ότι τα δυτικά προάστια -και μαζί η μεγάλη μάζα του ντόπιου εργατικού πληθυσμού της πόλης- απέχουν από εκεί τουλάχιστον μία ωρίτσα με το λεωφορείο, όταν όλα δουλεύουν καλώς. Τα υπόλοιπα είναι οι γνωστές επιμέρους λεπτομεριώλες που συνθέτουν το παζλ του ταξικού διαχωρισμού: πόσο καλός είναι ο υπολογιστής σου, πόσο μεγάλο το δωμάτιό σου, με ποιον το μοιράζεσαι, πόσα λεφτά έχεις για να βγαίνεις έξω και πού βγαίνεις έξω, τι ρούχα φοράς, πώς μιλάς, από ποια περιοχή της Αθήνας είσαι και πάει λέγοντας.

Καθώς τα χρόνια περνούν και το “σοκ του πρώτου έτους” υποχωρεί με τρόπους που θα αναλύσουμε παρακάτω, οι πολιτισμικές όψεις του ταξικού χάσματος ξεθωριάζουν ή καλύτερα βρίσκουν όλο και λιγότερες ευκαιρίες να γίνουν αισθητές. Οι υλικές όψεις αντιθέτως γίνονται όλο και περισσότερο αισθητές· εκτός που τρελαίνονται στο περπάτημα την ώρα που οι συμφοιτητές τους πάνε με αυτοκίνητα και μοτοσικλέτες μεγάλου κυβισμού, τα κατώτερα στρώματα του φοιτητικού πληθυσμού του ΕΜΠ έρχονται αντιμέτωπα με το σκληρό γεγονός ότι οι συμφοιτητές τους, αυτά τα απόμακρα ασυμπάθιστα όντα των οποίων οι γονείς τυγχάνουν αφεντικά των γονιών τους, κατά πάσα πιθανότητα μετά το τέλος των σπουδών θα μετατραπούν νομοτελειακά σε δικά τους αφεντικά.

Και όταν λέμε για αφεντικά και υπαλλήλους, δεν εννοούμε απαραίτητα μηχανικούς. Το τεράστιο πλήθος των φοιτητών του ιδρύματος δεν ήταν αποτέλεσμα των αναγκών του ελληνικού κεφαλαίου σε μηχανικούς, αλλά παρεπόμενο των ιδιότυπων παροχών του ελληνικού κράτους προς τα κοινωνικά κομμάτια που το στήριζαν. Η μαζική είσοδος των παιδιών των μεσαίων τάξεων και των μικροαστών σε τέτοια ιδρύματα της ελίτ δόθηκε από το ΠΑΣΟΚ σαν ανταμοιβή, ήταν ένα από τα νομίσματα στα οποία αποτιμήθηκε και πληρώθηκε η άνοδος της αριστεράς στην εξουσία το 1981. Το αποτέλεσμα είναι το ΕΜΠ να εκπαιδεύει πλήθος “μηχανικών” οι οποίοι πολύ απλά δεν θα δουλέψουν ποτέ σαν τέτοιοι. Οπότε το επόμενο στάδιο είναι το ξεσκαρτάρισμα... μια σκληρή διαδικασία η οποία αρχίζει με το που πατάς το πόδι σου στη σχολή και εξελίσσεται στην “αγορά εργασίας”. Η συγκεκριμένη κατάσταση διαφημίζεται με πάθος από την άκρα αριστερά για τους δίκούς της οικοπούς και με τρόπο που θα αναλύσουμε παρακάτω. Κατά τη γνώμη μας πάντως, είναι απόλυτα αισθητή και αποτιμάται καλύτερα από τους ίδιους τους φοιτητές κατώτερης κοινωνικής προέλευσης που γρήγορα, εκτός από τα άλλα που αναφέραμε, συνειδητοποιούν ότι για να “προκόψουν” δεν αρκεί που πέρασαν στις πανελλήνιες, αλλά πρέπει να συνεχίσουν αταλάντευτα τη “σκληρή προσπάθεια” που σημαίνει γλύψιμο, διάβασμα, υψηλούς βαθμούς και έχει ο Θεός.

Η “σκληρή προσπάθεια” βέβαια ουδέποτε είναι επαρκής δίχως τις κατάλληλες σχέσεις, και εδώ είναι που ξαναμπαίνει στο παιχνίδι η ταξικότητα αλά ελληνικά. Πράγματι, για να γίνεις μηχανικός στην Ελλάδα, το καλύτερο πτυχίο είναι να είναι μηχανικός, ή καλύτερα αφεντικό ο πατέρας σου και έπονται διαφόρων ειδών δευτερεύουσες βυσματικές λειτουργίες. Τα βύσματα των επιτυχημένων μηχανικών ξε-

κινούν από τη θητεία στο πιο χαλαρό στρατόπεδο του ελληνικού στρατού και συνεχίζουν στη δουλειά και τη ζωή γενικότερα. Ο επίδοξος μηχανικός, είτε πρέπει να επιστρατεύεται αδιάκριτα ότι διαθέτει από οικογενειακές δυνατότητες και προσωπικές γνωριμίες, προσωπικές προσπάθειες, γλυψίματα και υποταγή, είτε να τα παρατήσει και να παραπάιει μεταξύ ύπαρξης και ανυπαρξίας μέχρι να καταφέρει να βρει καμιά άλλη δουλειά. Οι αποτυχημένοι μηχανικοί βρίσκονται κάτω από όποια πέτρα κι αν σηκώσεις, μεταμφιεσμένοι σε ταξιτάξεις, περιπτεράδες, υπάλληλους γραφείου, θησοποιούς, διδάκτορες ανθρωπιστικών επιστημών και κούριερ.

Ας το πούμε τώρα σύντομα: παρά τα φούμαρα της “επιτυχίας στις πανελλήνιες”, οι ταξικοί φραγμοί χαρακτηρίζονται από μη διαπερατότητα και κάποια στιγμή το γεγονός αρχίζει να γίνεται κατανοητό. Αυτή η συνειδητοποίηση, πολύ πιο ψυχρή και συνειδητή από το “σοκ του πρώτου έτους”, πρέπει να συμφιλιωθεί με μια επίσης ανομολόγητη αντίληψη των φοιτητών του ΕΜΠ. Λέμε για το γεγονός ότι οι φρεσκοεισαχθέντες στο ίδρυμα νιώθουν πως είναι ήδη μια κάποιοι είδους διανοητική ελίτ - και πάντως είναι αυτοί από κάθε λύκειο της χώρας που έμαθαν καλύτερα το ποίματα των εξετάσεων, εκμάθηση που δεν εκφράζει απλά τις επιδόσεις στην τελευταία χρονιά του λυκείου, αλλά την καλή σκέση με τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος επί δώδεκα και βάλε συναπτά έτη. Ανεξαρτήτως ταξικής προέλευσης και στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, αυτή η επιτυχία γεννάει διανοητική υπεροψία διαφόρων βαθμών και ελπίδες “αξιοκρατικής” ταξικής ανέλιξης. Και να που κάποια στιγμή οι κατώτερης κοινωνικής προέλευσης φοιτητές του ΕΜΠ, καθώς κρέμονται για πάντες και βάλε χρόνια στο σημείο οπου η καπιταλιστική παραγωγή χωρίζεται από το εκπαιδευτικό σύστημα με μια λεπτότατη γραμμή, αρχίζουν να αντιλαμβάνονται το αδιαπέραστο των ταξικών φραγμών: υπάλληλος ο πατέρας σου; υπάλληλος κι εσύ! εργάτης ο πατέρας σου; εργάτης κι εσύ! Η συντριβή της υπεροψίας και των ελπίδων που την συνοδεύουν είναι σταδιακή. Άλλα αυτό δεν την κάνει λιγότερο σκληρή.

Οι φοιτητές του ΕΜΠ συμφιλιώνονται με αυτή τη συνειδητοποίηση και την σκληράδα της με διάφορους τρόπους τους οποίους θα δούμε στα παρακάτω. Αναμφίβολα όμως, το status του ΕΜΠ ως κοιτίδα του φοιτητικού εξτρεμισμού, τής χρωστάει πάρα πολλά. Στα επόμενα θα μιλήσουμε για τις υπόλοιπες αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν την πολυτεχνειακή ζωή. Ως τότε, επειδή μακρυγορούμε, θα θέλαμε να θυμίσουμε το βασικό μας θέμα: πώς ξεφυτρώσαμε εκεί που ξεφυτρώσαμε.

Σημειώσεις

I. Για εγκυλοπαιδικούς λόγους παραθέτουμε τα τμήματα του ΕΜΠ στην περίοδο που συζητάμε: Ηλεκτρολόγοι μηχανικοί με ειδικότητα τους υπολογιστές, τις επικοινωνίες και τη διαχείριση ηλεκτρικής ενέργειας. Μηχανολόγοι μηχανικοί με ειδικότητα τη διαχείριση της εργασίας, την κατεργασία των υλικών, τον σχεδιασμό οχημάτων και μηχανημάτων και τη διαχείριση θερμικής ενέργειας. Πολιτικοί μηχανικοί με ειδικότητα τα (οικο)δομικά έργα, τις συγκοινωνίες, τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης. Χημικοί μηχανικοί με ειδικότητα τη χημική βιομηχανία (πετρέλαιο, πλαστικά, χαλυβουργία, χημικά) και την τεχνολογία τροφίμων. Μεταλλειολόγοι μηχανικοί με ειδίκευση στα ορυχεία και τις πρωτογενείς βιομηχανικές κατεργασίες ορυκτών. Αγρονόμοι και τοπογράφοι με ειδικότητα κάτι λιγότερο από του πολιτικού μηχανικού, αλλά με έμφαση στον σχεδιασμό σε ανοικτό πεδίο και τη χάραξη δρόμων. Τέλος, αρχιτέκτονες, μια μισοκαλλιτεχνική ειδικότητα που εστιάζει στον σχεδιασμό κτιρίων και την πολεοδομία.

Στο επόμενο: Πρόχειρος ταξικός και πολιπομικός χάρτης του ΕΜΠ 1997, τρίτη ενότητα: Μαθήματα και παρέες σε έναν κόσμο παράξενο